

Gelişmiş Ülkelerde ve BRICS Ülkelerinde İletişim Teknolojileri ile Sağlıkta Yeni Ekonomi

Elçin GÜVEN^{1*}, Gül Banu DAYANÇ KIYAT²

¹ Bağımsız Araştırmacı, İstanbul, Türkiye

Orcid Numarası: 0000-0003-0920-0861

² Doç. Dr., Haliç Üniversitesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, İstanbul, Türkiye

Orcid Numarası: 0000-0001-7028-0675

Geliş Tarihi: 29.12.2021

*Sorumlu Yazar e mail: elcinguven@windowslive.com **Kabul Tarihi:** 03.03.2022

Atf/Citation: Dayanç Kıyat, G. B. & Güven, E. (2022). “Gelişmiş Ülkelerde ve BRICS Ülkelerinde İletişim Teknolojileri ile Sağlıkta Yeni Ekonomi”, *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2022, 5(1): 1-25.

Öz

1990’ların başında, küreselleşmeyle birlikte, ilk kez Amerika ekonomisinde etkili olan yeni ekonomi kavramı, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin tüm dünyaya zamanla yayılması olarak ifade edilebilir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin üretilmesi ve aynı zamanda tüm üretim faaliyetlerinde kullanılmasının, ülkelerin ekonomik büyümelerini, enflasyon oranlarını, verimliliği olumlu etkilediği görülmektedir. Yeni ekonomiyi etkileyen iki unsur; bilgi-iletişim teknolojileri (BİT) ve küreselleşmedir. Küreselleşme; sermaye ve ticaret hareketlerinin serbestleşmesi ile başlamıştır. Küreselleşme ile başlayan bu gelişme enformasyon-iletişim teknolojilerinde etkisini artırarak ekonomik alanlarda gelişmelere sebep olmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki buluşlar ve bunların sanayideki gelişmelere yansması bilişimde büyük etkilere neden olmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinden önce yaşanan teknolojideki gelişmeler, belli sektördeki üretimi etkilemiştir. Bilgi ve iletişim teknolojileri ile birlikte birçok sektör ekonomik olarak olumlu etkilenmektedir. Bu çalışmada amaç, BRICS ülkeleri ve gelişmiş ülkelerdeki BİT’e yapılan ihracat ve ithalat oranları, Türkiye bilgi iletişim teknolojilerinden dış ticaret oranları, BİT yatırımlarının değişim oranlarını karşılaştırmaktır. Bu çalışmada kullanılan yöntem, gelişmiş ülkeler ve BRICS ülkelerindeki oranlar tablo ve şekillerde karşılaştırılmıştır. BRICS ve gelişmiş ülkelerdeki BİT’e yapılan

ihracat ve ithalat oranları, Türkiye bilgi iletişim teknolojileri-dış ticaret oranları, BİT yatırımlarının değişim oranları analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yeni Ekonomi, Bilgi İletişim Teknolojileri, Küreselleşme

New Economy in Health with Communication Technology in Developed Countries and BRICS Countries

Abstract

The concept of new economy may be verbalized as a gradual propagation of economic progresses all over the world together with the advancements in information and communication technologies which were first introduced in the USA economy in the early 1990s following globalization. It was observed that both production of information and communication technologies and utilization of such technologies in all sorts of industrial activities during the procedures of manufacturing goods started to positively influence the economic growth of countries as well as their inflation and productivity rates in all aspects. The two factors with an influence on the new economy are information and communication Technologies (ICT) and globalization. Globalization started with free capital and free trade activities. With the advent of globalization, this development has increased its effect on the information and communication technologies, and led to economic development. New inventions in information and communication technologies, and their reflections on industry eventually contributed to the information technologies. Technological developments before the rise of information and communication technologies influenced manufacturing in some sectors, although developments with information and communication Technologies created a positive impact on various industries. This study evaluates and analyses the export and import rates of ICT in BRICS countries and developed countries, Turkey's information and communication technologies-foreign trade rates, the change rates of ICT investments. The method used in this study, the rates in developed countries and BRICS countries are compared and interpreted in tables and figures. Import and export rates in BRICS countries and in developed countries to ICT, foreign information communication technologies-trade rates in Turkey and also the rates of change of ICT have also been included into the study.

Key Words: New Economy, Information Communication Technologies, Globalization

1. Giriş

1970’li yıllarda yaşanan ekonomik buhranlar ve sanayi politikaları, bilgi-iletişim yatırımlarını geliştirip-destekleyen iktisat politikalarını getirmiştir. Böylece global ölçekte yeni ekonominin temelleri İngiltere’de Thatcher, Fransa’da ise Mitterand döneminde atılmıştır (Küçükgörkey, 2002:872). Yeni ekonominin temelini oluşturan bilgiye ait ürün ve hizmetler ekonomik sistemlerin temelinde yer almaktadır (Yürekli, 2002:24). Buna bağlı olarak yeni ekonomi kavramının şekillenmesinde, internet teknolojisindeki gelişmeler temel dinamiği oluşturmaktadır (Doğan ve Hamşioğlu, 2002:889). Hızla değişen teknolojik gelişmeler ve artan bilişim faaliyetleri, sanayi kolları arasındaki farkların belirsizleşmesi mikro ve makro ölçüde önemli değişimlere neden olmuştur. Ekonomideki bu gelişmeler ‘yeni ekonomi’, ‘bilgi ekonomisi’ gibi adlarla anılmaktadır. Yeni ekonomi kavramı; bilgiyi hızlı toplayan, işleyen, dağıtım süreçlerini sağlayan bilgisayar sistemi ile beraber insan faktörünün de yardımıyla tüm süreci kontrol eden yazılım sistemi sayesinde, bilginin üretim faktörü olarak ön plana çıkmasıdır (Berikol, 2008:2). Yeni ekonominin ortaya çıkmasında en etkili iki faktör ekonomik koşullar ve bilgi teknolojisindeki gelişmelerdir. Ekonomik olarak küresel bütünleşme sayesinde ülkeler arasındaki dış ticaret ve sermaye hareketlerinin önündeki engeller kalkmış ve küresel nitelikli bilgi ve iletişim teknolojileri temelleri birlikte atılmıştır. Bilgi teknolojisindeki gelişmeler; 1800-1945 yılları arasında geliştirilen teknolojilerin 20.yüzyılda bilgi üretimi ve elektronik sistemin gelişimiyle daha da artmıştır. 20.yüzyılda ilk defa elektronik ticaret ve internet uygulamalarıyla Elektronik Fon Transferi ve Elektronik Veri Değişimi uygulanmaya başlanmıştır (Barışık ve Yirmibeşçik, 2006:42). Yeni ekonominin gelişimini etkileyen en önemli iki unsur küreselleşme olgusu ve enformasyon-iletişim teknolojileridir. Küreselleşme; ilk olarak ticaret ve sermaye hareketinin serbestleşmesi ile başlamıştır. İletişim ve bilgisayar teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ise etkisini

büyüterek ekonomik alanlarda gelişmelere neden olmuştur (Vural Akıncı ve Sabuncuoğlu, 2008:7). Küreselleşme ile yaşanan değişimin sonucunda bilgi toplumunda önemli olan ve teknolojideki sembolik unsurların temelini oluşturan bilgi üretimi yeni ekonomiyle birlikte küresel üretim sistemine giderek daha fazla entegre olmuştur. Bunların sonucu olarak son on yılda dünya ticaretinden daha fazla pay alınmaya başlanmıştır (Ok, 2008:105). Bilgi ve iletişim teknolojileri ile elektronik alanındaki bilimsel buluşlar ve bunların hızla sanayiye uygulanması, dünyada bilişim patlamasına yol açmıştır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinden önceki teknolojik gelişmeler sadece belli bir sektörün üretimini etkilerken, bilgi ve iletişim teknolojileri ekonomik etkinliği geniş bir alan kapsamaktadır (Bayraç, 2003:48). Bu çalışmada, gelişmiş ülkeler ve BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin, Güney Afrika) ülkelerinin yeni ekonomi ile ilgili ithalat-ihracat ve yatırım göstergeleri analizinde 2.'cil veriler kullanılmıştır.

2. Yeni Ekonominin Kavramsal Çerçevesi

Amerika Birleşik Devletleri'nde bilgi iletişim teknolojileri (BİT) üretimi ve kullanımı 1970'lerin ortalarında başlamış ve küresel düzeyde bilgi ve iletişim teknolojisinin gelişmesiyle birlikte ABD ekonomisinin etkileyici performansı, yeni ekonominin doğmasına neden olmuştur (Bassanini vd., 2000:5).

Yeni ekonomi, Amerika'da 20.yüzyılın sonunda başlayıp, günümüzde de etkisini devam ettiren gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerini etkilemektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen değişim, ülkeleri, toplumları, sistemleri ve kurumları etkileyerek tüm dünyayı sarmış durumdadır. Yeni toplumsal yapı, yeni ekonomik düzen, yeni kültür, bilgi ve iletişim teknolojileriyle birlikte değişmiştir. Dünya ekonomisinde, yeni ekonomik sistem, sanayiye dayalı ekonomiden, bilgi ve hizmete dayalı ekonomik yapıya dönüşmektedir. Bilişim ve küreselleşme ile birlikte, yeni ekonomi, modern ekonomik sistemi

beraberinde getirmiştir (Bayraktar ve Kaya, 2016:90). Jukka Jalava ve Matti Pohjola'a (2002:190) göre 1990'larda başlayıp 2000'li yılların başlarına kadar ABD'nin ekonomik büyümesindeki artışın en önemli nedeni BİT'e yapılan yatırımlardır. 1990'larda BİT faaliyetlerinin küreselleşmesi ve verimliliğinin artırılmasıyla beraber 'yeni ekonomi'nin temelleri atılmıştır. BİT tabanlı yeni ekonominin temel ilkelerini uygulamanın kolay olmasının sonucunda teknolojik verimlilik yükselmiş ve böylelikle ekonomik büyümede önemli oranlarda artışlar meydana gelmiştir. Bilgi ve iletişim sektörlerine yapılan yatırımlarla ekonomide sürekli bir gelişme ve ilerleme yaşanmış ve böylelikle ekonomik yapıda köklü değişiklikler gerçekleşmiştir. Ekonomik yapıda yaşanan köklü değişim süreci çerçevesinde 'bilgi ekonomisi', 'yeni ekonomi', 'internet ekonomisi' gibi kavramlar ortaya çıkmıştır. Yeni ekonominin önemli getirilerinden bazıları; bilgisayar donanımı, yazılımı ve telekomünikasyon ekipmanları gibi günümüzde her alanda aktif olarak kullanılan iletişim ve bilişim unsurlarıdır (Gordon, 2000:49-50). İletişim ve bilişim teknolojisindeki yenilenmeler, finansal hareketler, bilgisayar ve internet kullanımındaki ilerlemeler, dünya çapında yeni ekonominin oluşturulmasına neden olmuştur (Uyanık, 2008:213). Yeni ekonomi, ileri teknoloji sahasındaki gelişmelerin üzerine inşa edilmiştir ve ekonomik genişleme, sürdürülebilirlik ve ekonomik güç üzerinde etki yaratmıştır. Bilgi ve iletişimin yayılması, bilgisayar tabanlı teknoloji ve bilgisayar yazılımı gibi ekipmanlar yeni ekonominin temel taşlarını oluşturmaktadır (Bosworth ve Triplett, 2001:19).

Yeni ekonomi; üretimde verimliliğin artmasında ve bilgi ekonomisinin yayılmasında önemli katkılar sağlamaktadır (Nordhaus, 2001:17). Dünya, küreselleşme ile birlikte, 21. yüzyıla yeni ekonomi anlayışıyla, bilgi ve iletişimin ön plana çıktığı yeni bir düzen getirmiştir (Demircan Sivrekli, 2008:103). Jonathan Zeitlin ve David Trubek'a (2003:3) göre, bu yeni düzen ile birlikte bilişim ve teknolojiyle ilgili yeni gelişmelerle, birçok alanda yeniden yapılandırılma oluşmaktadır. Bilgi

ve iletişim teknolojilerindeki yeniliklerin üretim sürecine uygulanması ile birlikte, ekonomilerin büyüme oranlarında geniş çaplı yükselmeler ortaya çıkmaktadır. Yeni ekonominin ekonomik büyümeye en fazla katkı sağladığı faktörleri; fiziksel sermaye, emek, beşeri sermaye ve petrol fiyatlarındaki değişimlerdir (Yumuşak vd., 2010:132).

Yeni ekonominin ortaya çıkmasında en etkili olan faktörlerden bazıları;

- Yeni ekonomide bilgi mallarının ortaya çıkmasıyla birlikte biyoteknoloji ürünleri ve ilaçlar, yazılım gibi bilgiye dayalı mallar ortaya çıkmaktadır. Bir malın bilgi yoğunluğunun artmasıyla marjinal maliyeti sifıra yaklaşır, tüketimde rekabet olmaz ve böylece kamu mallarıyla aynı nitelikleri taşımaktadır (Aktan ve Vural, 2016:23).
- Yenilik temelli olan yeni ekonomide, başarılı ve yeni ürün geliştirilip piyasaya çıkartılır.
- Dijital veriler üzerine kurulmuş yeni ekonomide, hız, iktisadi faaliyetler açısından önemli bir anahtardır.
- Yeni ekonomi yeni, dinamik, değişken küresel bir ekonomiye temel olmuştur. Bilginin önemli role sahip olduğu bu dönemde tek dünya ekonomisi bulunmaktadır (Aktan ve Vural, 2016:25).

3. Yeni Ekonomi ve Ekonomik Büyüme

Koray Duman'a (2004:337) göre yeni ekonominin büyüme üzerinde önemli üç etkisi bulunmaktadır. Bunlar, yeni ürünlerin piyasada olmasıyla üretimin, yeni iş imkanlarının artarak, üretim sürecinin, internet satışlarını olumlu yönde etkilemesidir. Son etki, dijital reklamlarla ekonomik etkinlik oluşmasının sonucunda ekonomik büyümenin artmasıdır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, yeni ekonominin ekonomik büyümeye etkileri farklıdır. Yeni ekonominin

etkileri, gelişmekte olan ülkelerde, bilişim ve teknoloji alt yapısının yetersizliğinden dolayı azdır. Amerika Birleşik Devletleri gibi gelişmiş ekonomilerde ise ekonomik büyüme, yeni ekonomik düzenle paralel olarak artmaktadır. Yeni ekonominin Amerika Birleşik Devletleri'ndeki en önemli beş etkisi, ekonomik dinamizm, küreselleşme, yenilik kapasitesi, bilgi üzerine çalışmalar, dijital ekonomidir (Kaymakçı, 2006:14). Sermaye, yeni ekonomide, sadece bilginin bir fonksiyonudur (Akın, 2002:5).

Ekonomik büyümenin ve teknolojik gelişmelerin temelini, teknolojik yatırımlar oluşturmaktadır. Teknolojik yatırımlar ekonomik büyümeye, en büyük katkıyı sağlamaktadır. Teknolojik yatırımlar teknolojik gelişmelere, teknolojik gelişmeler de sermaye tasarrufunun ana sebebinin oluşturmaktadır. Sermaye yoğunluğu yüksek ülkelerin, teknolojik gelişme katsayıları yüksektir. Sonuç olarak, teknolojik gelişmeler, beşeri ve fiziksel sermayeyi arttırarak, ekonomik büyümeyi olumlu etkilemektedir (Özgür, 2006:44-45). Joao Amador ve Carlos Coimbra'nın (2007:14), yaptığı araştırmaya göre son on yılda BİT'in sanayiye güçlü katkısı sonucunda, dünya genelinde ülkelerin GSYİH'nin büyümesinde önemli artış olmaktadır. Dünya ekonomisi ve ABD ekonomisindeki gelişmelere bakıldığında, yeni ekonominin verimliliği, küresel niteliği ile birlikte bilgi ekonomisinin sistemi kökünden değiştirdiği ortaya çıkmaktadır. Eski sektörler önemini yitirirken, yeni sektörler büyüyerek ekonomik büyümenin lokomotifini konumuna gelmektedir (Sarı, 2010:107). Birçok ülkede küreselleşme ve yeni teknolojinin getirdikleri yeni ekonomiyle yakından ilişkilidir (Cornoy, 2002). Yeni ekonomide, yenilik girişimlerine kaynak bulunmasını sağlayan piyasa mekanizmalarının olması, en güçlü yönlerinden biridir. Yeni ekonominin, Amerika'da hakim güç olmasının, ana nedeni de bu durumdur. Küçük işletme sahipleri ve girişimciler için, yeni ekonomi, birçok fırsat getirmektedir (Akın, 2002:6-8). İnternetle gelişen yeni ekonomi, teknolojik ve bilişimle ilgili bilgileri, ekonomik büyümeyi etkileyecek şekilde

üretim kullanmaktadır (Yumuşak ve Aydın, 2005:117). Bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili çalışmalar genellikle, verimlilik ve ekonomik büyümeye, vurgu yapmaktadır. Ekonomik büyüme ve verimlilik üzerindeki pozitif etkiler, daha çok Amerika gibi gelişmiş ülkelerde görülmektedir (Erdoğan, 2004:39).

4. Tıp ve Sağlık Kuruluşlarında Bilgi Yönetimi

Sağlık ve tıp ile ilişkili bilgilerin oluşturulması, kullanılması ve paylaşılması ile ilgili süreçler; enformasyon altyapısı ve politikasının belirlenmesi, teknoloji araç ve tekniklerin kullanılmasından oluşmaktadır. Kısacası, sağlık ve tıp ile ilgili bilgi yönetimi, sağlık kuruluşlarının sağlık hizmetlerine yönelik misyon ve amaçlarına ulaşmak için, enformasyon varlıklarını belirlemek, geliştirmek, düzenlemek, paylaşmak ve kullanmak için bütünlük yaklaşım sağlayan süreçtir (Alkan, 2003:131).

Sağlık kuruluşları; yeni tedavi yöntemlerinin bulunmasını ve yeni Ar-Ge bulgularının uygulanmasını sağlayarak tıbbın gelişimine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca sağlık kuruluşları, enformasyonun aktarımını gerçekleştirerek, enformasyon süreçlerini bütüncül yaklaşımla ele alan, sağlığa yönelik bilgi yönetiminin amaçlarını gerçekleştirme yoluna gitmelidir. Sağlık kuruluşlarında başarılı bilgi yönetiminin en önemli koşulu, hekimlerin, hemşirelerin, diş hekimlerinin kısacası tüm sağlık personelinin başarılı ve stratejik bilgi yönetimi uygulamalarını benimsemelidirler. Sağlık kuruluşlarının bilgi yönetim ekibinde, enformasyon teknolojisi ve ağ uzmanları, klinik karar destek sistem uzmanları, tıbbi enformatik uzmanları, internet ve internetteki içeriğin doğruluğu ile ilgilenen bilgi yazarları bulunmalıdır (Alkan, 2003:132).

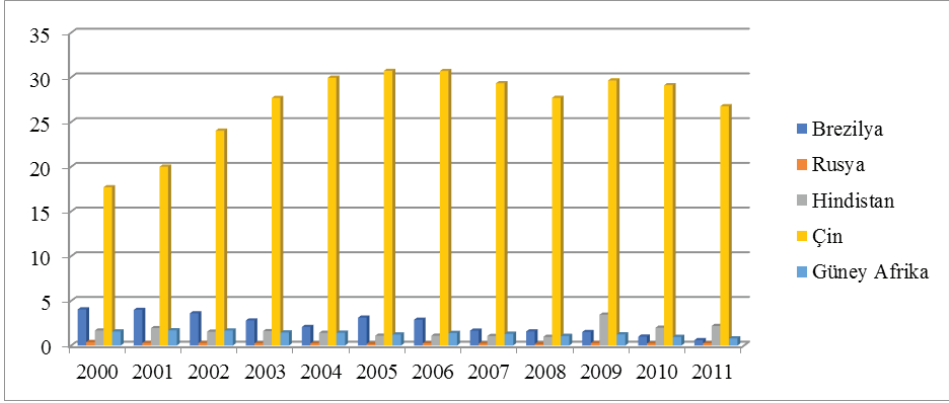

5. Yöntem

Yapılan literatür araştırmalarında, gelişmiş ülkelerde ve BRICS ülkelerinde BİT' le ilgili ihracat-ithalat oranları, yatırımların değişimi ile ilgili kapsamlı bir çalışmanın bulunmadığı görülmektedir. Bu araştırmada, gelişmiş ve BRICS ülkelere ait bilgi iletişim teknolojileri ile ilgili oranlar ve yatırımların yeterli olup olmadığı konusunda cevap aranmıştır. Gelişmiş ülkelerdeki ve BRICS ülkelerindeki oranlar tablo ve şekillerde karşılaştırma yapılmıştır.

6. Bulgular

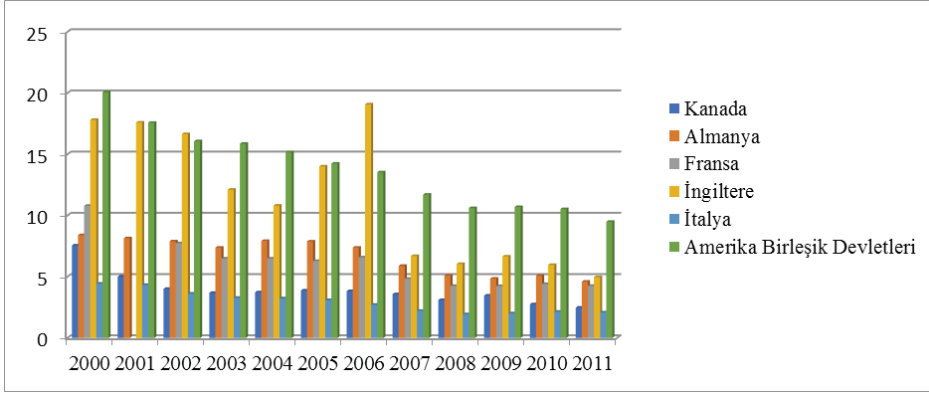
Çalışmada kullanılan oranlar, ulaşılan en güncel oranlardır. 2015 yılından sonraki veriler bulunmamaktadır. 2.'cil veriler kullanılmıştır. 2000-2011 yılları arasında BRICS ülkelerinde BİT'e yapılan ihracat ve ithalat oranlarında Çin, gelişmiş ülkeler arasında BİT sektörü ihracat ve ithalat oranlarında Amerika ilk sıradadır. BRICS ülkelerinde BİT'e yapılan ihracat oranları, gelişmiş ülkelerde BİT'e yapılan ihracat oranları, BRICS ülkelerinde BİT'e yapılan ithalat oranları, gelişmiş ülkelerde BİT'e yapılan ithalat oranları, BİT sektörleri ve alt sektörlerin değerleri (2015), BİT yatırımlarının değişimi, sermaye varlıklarına göre bilgi iletişim teknolojisi yatırım (2015) oranları OECD'de bulunan en son veriler ile değerlendirme yapılmıştır.

Şekil 1. BRICS Ülkelerinde Bilgi İletişim Teknolojilerine Yapılan İhracat Oranları

Kaynak: OECD

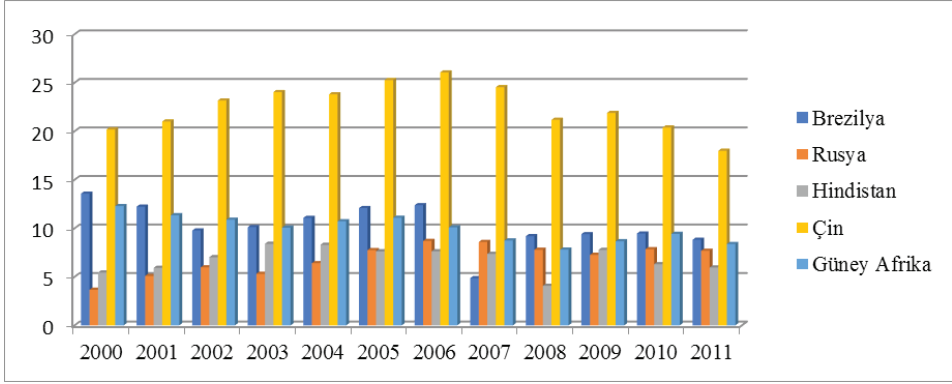
Şekil 1’de 2000-2011 yılları arasında BRICS ülkelerinde BİT’e yapılan ihracat oranlarında Çin 17 ile 30 arasında başı çekerken, Brezilya, Hindistan, Güney Afrika ve Rusya düşük seviyede değişim göstermektedir. Çin bilgi ve iletişim teknolojilerini geliştiren ve yüksek oranlarda büyüme gösteren teknoloji ve bilişim alanında dünyanın en gelişmiş devletleri arasında yer almaktadır.

Şekil 2. Gelişmiş Ülkelerde Bilgi İletişim Teknolojilerine Yapılan İhracat Oranları

Kaynak: OECD

Şekil 2’de gelişmiş ülkelerin BİT sektörünün ekonomik büyümeye etkisinin uluslararası pazarda çok yüksek paya sahip olduğu görülmektedir. Gelişmiş ülkelerdeki BİT’e yapılan ihracat oranlarına bakıldığında BRICS ülkelerine göre daha fazla ihracat yapılmaktadır. 2000-2011 yılları arasında yapılan ihracat oranlarına bakıldığında yeni ekonominin yani bilgi ve iletişim teknolojisinin doğuş yeri olan Amerika diğer gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında en yüksek paya sahiptir. Bu sırayı İngiltere, Fransa, Almanya, Kanada, İtalya takip etmektedir.

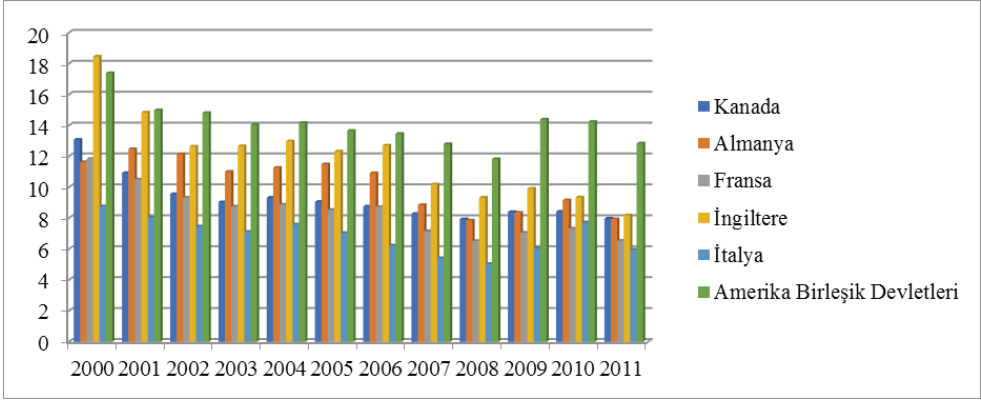

Şekil 3. BRICS Ülkelerinde Bilgi İletişim Teknolojilerine Yapılan İthalat Oranları

Kaynak: OECD

Şekil 3'te BRICS ülkelerinde BİT'e yapılan ithalat oranlarında Çin 24 ve 17 oranları arasında değişim gösterirken, Brezilya 13 ve 8, Güney Afrika 12 ve 8, Hindistan 8 ve 5, Rusya 8 ve 3 oranları arasında değişim göstermektedir.

Gerek ülkeler gerekse firmalar, hızla değişen teknolojik, ekonomik ve siyasi şartlara uyum stratejisi belirlemek ve uygulamak zorundadırlar (Durusoy ve Velioglu, 2002:51).

Şekil 4. Gelişmiş Ülkelerde Bilgi İletişim Teknolojilerine Yapılan İthalat Oranları

Kaynak: OECD

Şekil 4’te gelişmiş ülkelerin BİT sektörü ithalat oranları Amerika’da 17 ve 11 arasındadır. Diğer gelişmiş ülkelerde sırasıyla İngiltere’de 18 ve 8, Kanada’da 13 ve 7, Almanya’da 12 ve 7, Fransa’da 11 ve 6, İtalya’da 8 ve 5 değerleri arasındadır.

Dünyada yeni ekonomi, ilk kez ABD ‘de ortaya çıkmasıyla birlikte ekonomide ne kadar etkili olabileceğini ortaya koymaktadır (Oktay vd., 2004:161) Başbakanlık Bilgi ve İletişim Teknolojileri Sektörü Raporu (2010:6)’na göre, Türkiye’de BİT sektörü hızla gelişip büyüyen bir sektör olması yanında, 2005 ile 2009 yılları arasındaki % 14’lük yıllık büyüme oranı vardır.

Tablo 1. Bilgi İletişim Teknolojisinin Sektörleri ve Alt Sektörlerin Değerleri, 2015

	BİT Üretimi	Yazılım Yayınları	Telekominikasyon	IT ve Diğer Bilgi Hizmetleri
Kore	7,18	n.a.	1,26	1,91
İsveç	2,44	0,44	1,24	3,19
Finlandiya	2,22	0,15	1,18	3,35
Amerika	1,59	0,66	1,68	2,11
Estonya	0,78	0,02	1,84	3,36
Japonya	1,74	n.a.	1,82	2,41
Çek Cumhuriyeti	1,53	0,28	1,38	2,68
Macaristan	1,86	n.a.	1,58	2,36
OECD	1,38	0,33	1,55	2,15
İngiltere	0,52	0,08	1,81	2,95
İrlanda	1,65	n.a.	0,80	2,91
Almanya	1,32	0,10	0,99	2,64
Lüksemburg	0,17	n.a.	3,22	1,51
Hollanda	0,64	0,00	1,22	2,79
Fransa	0,58	0,34	1,24	2,47
İsviçre	1,01	n.a.	1,24	2,23
Slovakya	0,90	0,04	1,46	2,05
Slovenya	0,77	0,01	1,54	1,97
Danimarka	0,91	0,24	0,95	2,13
Litvanya	0,33	0,01	1,52	2,32
Kanada	0,34	0,31	1,8	1,58
İzlanda	0,05	n.a.	1,30	2,61
Avusturya	1,06	0,09	0,9	1,92
İspanya	0,32	0,05	1,7	1,74
Belçika	0,32	0,01	1,36	1,95
İtalya	0,57	0,01	1,18	1,81
Polonya	0,45	0,07	1,28	1,75
Norveç	0,43	0,39	0,95	1,78
Portekiz	0,27	0,07	1,61	1,23
Yunanistan	0,17	0,09	2,39	0,45
Meksika	0,90	n.a.	1,75	0,11
Türkiye	0,29	n.a.	1,31	1,09

Kaynak: OECD

Tablo 1’de 2015 yılı, BİT üretimi oranları incelendiğinde, Kore 7.18 ile ilk sıradadır. Kore’yi, İsveç 2.44, Finlandiya 2.22, Macaristan 1.86, Japonya 1.74, İrlanda 1.65, Amerika 1.59 oranlarıyla takip etmektedir.

BİT üretimi en düşük ülkeler, 0.17 ile Yunanistan ve Lüksemburg’ tur.

Yazılım yayınlarında, Amerika 0.66 ile ilk sıradadır. İsveç 0.44, Norveç 0.39, Fransa 0.34 ile dünyada ilk sıralarda yer almaktadır.

Telekomünikasyon oranlarında, Lüksemburg 3.22 ile ilk sıradadır. Lüksemburg’ tan sonra, Yunanistan 2.39, Estonya 1.84, Japonya 1.82, İngiltere 1.81 ile sıralamada yer almaktadır.

Bilgi teknolojileri ve diğer bilgi hizmetlerinde, Estonya 3.36 ile ilk sıradadır. Finlandiya 3.35, İsveç 3.19, İngiltere 2.95, İrlanda 2.91 ile dünya sıralamasında ön sıralardadır.

Tablo 2. Bilgi İletişim Teknolojileri Yatırımlarının Değişimi

	2007	2000	2015
Hollanda	13,69	12,78	17,25
Amerika	15,10	18,87	15,56
Fransa	12,14	13,29	14,64
Çek Cumhuriyeti	12,16	11,76	14,55
İsviçre			14,53
İsveç	15,82	22,37	14,47
Yeni Zelanda	11,43	14,05	14,33
Danimarka	11,53	12,58	14,02
Avusturya	11,98	13,00	13,70
İngiltere	11,40	14,09	13,39
Japonya	14,35	13,88	13,07
Portekiz	9,80	8,99	12,83
Yunanistan	6,46	8,75	12,52
İsrail	11,35		12,26
Belçika	10,77	11,97	12,05
İtalya	9,29	11,47	11,85
OECD			11,20
İspanya	5,86	6,66	11,13
Estonya	5,70	10,93	10,32
Slovenya	8,70	11,18	10,11
Almanya	10,03	12,10	9,14
Kanada	11,46	15,68	9,04
Finlandiya	8,05	7,47	8,97
Avustralya	10,62	15,96	8,16
Slovak Cumhuriyeti	10,85	6,98	7,71
Kore			7,45
İrlanda	3,99	6,46	7,32
Litvanya			7,03
Norveç	6,86	10,16	6,78
Macaristan			6,34
Lüksemburg	8,47	13,10	5,49

Kaynak: OECD

Tablo 2’de BİT yatırımlarının 2000, 2007, 2015 yıllarındaki değişim oranları yer almaktadır. 2000 yılında İsveç 22.37 ile ilk sırada yer alırken, Amerika 18.87, Avustralya 15.96, Almanya 15.68 oranlarına sahiptir. 2007 yılındaki oranlar incelendiğinde, İsveç 15.82 ile ilk sıradadır. İsveç’ten sonra, Amerika 15.10, Japonya 14.35, Hollanda 13.69 yer almaktadır. 2015 yılında, Hollanda 17.25 ile birincidir ve ardından Amerika 15.56, Fransa 14.64, Çek Cumhuriyeti 14.55 ile sıralamada yer almaktadırlar. 2000 ve 2007 yıllarında İsveç ilk sıradayken 2015 yılında Hollanda’nın ilk sıralamada yer aldığı görülmektedir.

Tablo 3. Bilgi İletişim Teknolojisi Yatırımları, 2015

	Yazılım	Bilgi Teknolojileri Ekipmanları	İletişim Ekipmanları
Çek Cumhuriyeti	2,0	1,3	0,5
İsviçre	2,4	0,4	0,6
İsveç	2,2	0,6	0,7
Hollanda	2,7	0,5	0,2
Yeni Zelandada	2,2		
Fransa	2,7	0,2	0,2
Avusturya	1,8	0,4	0,9
Amerika	2,0	0,5	0,6
Japonya	2,0		
Belçika	1,4	0,9	0,4
Danimarka	1,7	0,9	0,2
Estonya	0,9	0,6	0,9
İsrail	1,7	0,4	0,3
OECD	1,3	0,5	0,4
İngiltere	1,6	0,5	0,2
Kore	1,4		
Kanada	1,2	0,6	0,3
İspanya	1,4	0,5	0,3
Avustralya	1,1	0,5	0,5
Portekiz	1,1	0,5	0,4
İtalya	1,3	0,3	0,3
Slovenya	1,1	0,6	0,3
Finlandiya	1,3	0,3	0,2
Almanya	0,8		
Slovak Cumhuriyeti	1,0	0,5	0,3
Norveç	0,7	0,8	0,1
İrlanda	0,7		
Litvanya	0,7	0,5	0,4
İzlanda		1,5	
Yunanistan	0,7	0,3	0,5
Macaristan	0,8		
Meksika		0,3	1,0
Lüksemburg	0,5	0,2	0,3

Kaynak: OECD

Tablo 3’te yazılım oranları incelendiğinde, 2.7 ile Hollanda ve Fransa ilk sıradadır. Hollanda ve Fransa’yı, İsviçre 2.4, İsveç ve Yeni Zelanda 2.2, ile takip etmektedir. Bilgi teknolojileri oranlarında, İzlanda 1.5, Çek Cumhuriyeti 1.3, Belçika ve Danimarka 0.9 ile ilk sıralardadır. İletişim ekipmanlarında, Meksika 1.0, Estonya 0.9, İsveç 0.7 oranları ile diğer devletlerden önde gelmektedirler.

Tablo 4. Kronik Hastalıkların Yönetiminde Danışmanlık, Laboratuvar Hizmetleri ve Hastane Tabanlı Hizmet Amacıyla Yürütülen Bilişim Teknolojileri Uygulamaları Türkiye Örnekleri

Çalışma alanı	Proje adı Yayın yılı	Projenin ortakları	Gereç ve yöntemi	-Proje içeriği ve sonuçlar
Hastane Tabanlı Hizmetler	Vieofon Klinik [22]	Türkiye çapında	Tele-konsültasyon,	- Hastaneye başvuru hasta sayısı, kronik ve yaşlı kişilerin hastaneye başvuru sayısını azaltır. - 7/24 uzman desteği ile birlikte Nöbetçi eczane bilgileri sunmaktadır.
Sağlık danışmanlığı	Alo Doktorum [23]	İstanbul	Tele-konsültasyon (Sağlık verileri alt yapısı)	- Doktorlar ile sesli ve görüntülü iletişim sağlayarak danışmanlık hizmeti sunarak güncel bilgi akışı sağlamaktadır. - Koruyucu önlemlere ve sağlığı geliştirici uygulamalarla ilgili bilgiler verilmektedir.
Taşınabilir laboratuvar hizmeti	Mobil Tahlil Projesi [24]	Türkiye çapında	Uzaktan m- Sağlık Hizmetleri	- Kırsal bölgeler için sağlık hizmetlerinin kesintisiz sağlanması, tedavilerinin takiplerinin sürekli yapılabilmesi amaçlanmıştır. - Kan tahlili ile saptanan hastalıkların erken teşhisinde kullanılacaktır.

Kaynak: (Yıldırım ve Çeviren, 2019:70)

Tablo 4'teki kronik hastalıkların yönetiminde danışmanlık, laboratuvar hizmetleri ve hastane tabanlı hizmet amacıyla yürütülen bilişim teknolojileri uygulamaları Türkiye örneklerinin başlıca çalışma alanları hastane tabanlı hizmetler, sağlık danışmanlığı, taşınabilir laboratuvar hizmetleridir. Bu hizmetlerin amaçları, hastaneye başvuran hasta sayısını azaltmak, kırsal bölgelerde kesintisiz tedavilerin yapılması, erken teşhis için tahlillerin yapılmasıdır.

Tablo 5. Kronik Hastalıkların Yönetiminde Tanı, Tedavi ve İzlem Amacıyla Bilişim Teknolojileri Uygulamaları Dünya Örnekleri

Proje adı ve yayın yılı	Projenin ortakları	Gereç ve yöntemi	Proje içeriği ve sonuçlar
SIMMed [34]	Güney Afrika	Uzaktan monitarizasyon ve destek	-İlaç takibi yapmak amacıyla kullanılmaktadır.
Screening for Oral Cancer [35]	Hindistan	Yerinden mobil destek ve ağız kanseri teşhisi	- Tele tıpla, oral kanser taraması yapmak için mobil mikroskop (CellScope) aracılığıyla değerlendirme olmaktadır. Görüntüleme, bluetooth ve led aydınlatma özellikleriyle (Fırça biyopsisi örneği) yapılarak, telefondaki yazılımla veya hastanedeki EMR sistemine aktarılan bilgi ile teşhis Mazumdar Shaw Tıp vakfındaki tarafından tespit edilmektedir.
Medical Home [36]	Meksika	Monitarizasyon ve destek	- Uzman desteği sunarak, kronik hastalıklarda ilaç takibi yapılmaktadır. - Sağlık kurumlarında indirim olanağı sağlamaktadır.

Proje adı ve yayın yılı	Projenin ortakları	Gereç ve yöntemi	Proje içeriği ve sonuçlar
CHRONI OUS Projesi [46]	12 ülke	KOAH ve Remal Yetmezlikte Hastalık Yönetimi	- Kronik hastalıklar, Akıllı tişört ile izlenmektedir. Yaşamsal bulguları, beslenme alışkanlıklarını, ilaç kullanımını değerlendiren sensörler bulunmaktadır. Karar destek ve analiz araçları ile sonuçlar rapor halinde sunulmaktadır.
HMR I [38]	Hindistan	Monitorizasyon ve destek	- Yedi adet tele-tıp merkezini, yaşlı bakım evleri ve sağlık ocaklarını iletişim ağı ile birleştirilmiştir. Genel tıp alanı ile ilgili hızlıca konsültasyon sağlamaktadır.

Kaynak: (Yıldırım ve Çevirgen, 2019:70)

Tablo 5’te kronik hastalıkların yönetiminde tanı, tedavi ve izleme amacıyla bilişim teknolojileri uygulamaları dünya örneklerindeki başlıca projelerin amacı, mobil mikroskop (CellScope) aracılığıyla, Bluetooth ve led aydınlatma özellikleriyle değerlendirmelerin yapılmasıdır.

7. Sonuç

Yeni ekonomi, Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere tüm dünyada, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin ekonomi üzerindeki etkisi olarak görülmektedir. 1999’lu yıllardan itibaren, bilgi ve iletişim teknolojileri, verimliliği, enflasyon oranlarını, istihdam oranlarını, ekonomik büyümeyi, daha önce karşılaşılmamış şekilde olumlu etkilemektedir. Bilgi ve iletişim teknolojileri, üretim faktörü olarak, ekonomik faaliyetlerde kullanılmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, bilgi ve iletişim teknolojilerinin ve toplumsal refahın artırılarak, sürdürülebilir ekonomik büyümeyi etkilediği görülmektedir. Tablo 1’de, 2’de, 3’te ve Türedi (2012:6)’nin,

yapmış olduğu araştırmada görüldüğü gibi, ekonominin gösterdiği üstün performansın en önemli nedenleri; küreselleşme ve BİT' lere yönelik yapılan yatırımlardır.

Ekonomi dünyasındaki teknolojik gelişmelerin etkisinin istihdam ve büyüme üzerinde olumlu etkileri olacağı birçok ülkenin ortak düşüncesidir (Oktay vd., 2004:156). Gelişmiş ülkelerde BİT'e yapılan ihracat oranlarına bakıldığında BRICS ülkelerine göre daha fazla ihracat yapılmaktadır. 2015 yılı, BİT üretimi oranları incelendiğinde Kore 7.18, yazılım yayınlarında Amerika 0.66, telekomünikasyon oranlarında Lüksemburg 3.22, bilgi teknolojileri ve diğer bilgi hizmetlerinde Estonya 3.36 ile ilk sıradadır. Ülkelerin bilgi iletişim teknolojileri yatırımlarının 2000, 2007, 2015 yıllarındaki değişim oranları yer almaktadır. Bu oranlar arasında 2000 ve 2007 yıllarında İsveç, 2015 yılında Hollanda'nın ilk sırada yer aldığı görülmektedir. BRİC ülkeleri ile ilgili oranlar incelendiğinde Çin'in haricindekilerin, bilim, teknoloji ve inovasyon alanlarında gelişmiş devletlerden geride olduğu görülmektedir.

Bilgi Toplumu Stratejisinde ve Eylem Planında, 2010 yılından itibaren Türkiye bilgi teknolojileri sektörünün bölge ülkeleri içinde yazılım ve hizmet merkezi haline getirilerek, küresel ölçekte rekabet gücünün artırılması hedeflenmiştir. Bilgi teknolojileri “ihracat odaklı, küresel rekabetçi” vizyonu çerçevesinde değerlendirilmiş ve eki olan eylem planında insan kaynaklarının geliştirilmesi ile ilgili 5, sektör yapılanması 4, sektör yetkinliklerinin geliştirilmesi 2, ihracatın artırılması 1, talebin geliştirilmesi 1 olmak üzere toplam 13 adet eyleme yer verilmiştir. Bu eylemler ile sektörün uzman çalışanlarının ve öğretim üyelerinin açığının kapatılması, lisans, yüksek lisans programlarındaki müfredatın sektörün stratejik hedefleri ve gereksinimleri doğrultusunda geliştirilmesi, girişimciliğin teşvik edilmesi, BİT sektör birliğinin oluşturulması, teknoloji geliştirme bölgelerinin ihtisaslaşması, ülkemize özgü Bilişim Vadisi'nin

kurulması, yazılım kalite sertifikasyonlarının yaygınlaştırılması, firmaların dışa açılımının desteklenmesi ve kamu BİT alımlarında etkinlik sağlanması hedeflenmektedir (Şaf, 2015:47-48).

BRICS ülkelerinin, gelişmiş ülkeler seviyesine erişebilmesi için yeni ekonomi ile ilgili etkili adımların atılması, güçlü ve zayıf yönlerin incelenmesi, mevcut durumunun iyi analiz edilerek, uluslararası alanlarda rekabet gücünü arttırması, bilgi iletişim teknolojileriyle ilgili altyapı sorunlarını ortadan kaldırması, beyin göçünü engellemesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Akın, B. (2002). Yeni Ekonomi: Yeni Olan Nedir? 20. Yüzyılın Son Moda Kavramının Analizi, *1.Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*. Kocaeli Üniversitesi, 1-10.
- Alkan, N. (2003). Tıp ve Sağlık Kuruluşlarında Bilgi Yönetimi. *Bilgi Dünyası*, 4(2), 122-145.
- Aktan, C.C. ve Vural, İ. (2016). Bilgi Toplumu, Yeni Temel Teknolojiler ve Yeni Ekonomi. Yeni Türkiye, *Bilim ve Teknoloji Özel Sayısı*, 88(1), 1-37.
- Amador, J. ve Coimbra, C. (2007). Total Factor Productivity Growth in The G7 Countries: Different or Alike?. *Estudos e Documentos de Trabalho*, 30, 1-40.
- Bassanini A., Scarpetta S. ve Visco I. (2000). Knowledge, Technology and Economic Growth: Recent Evidence from OECD Countries. *NBB Working Paper*, 259.
- Barışık, S. ve Yirmibeşçik, O. (2006). Türkiye’de Yeni Ekonominin Oluşum Sürecini Hızlandırmaya Yönelik Uyum Çabaları. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 39-62.
- Bayraç, N. (2003). Yeni Ekonominin Toplumsal, Ekonomik ve Teknolojik Boyutları. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 41-62.
- Bayraktar, Y. ve Kaya H.İ. (2016). Yeni Ekonomi ve Değişen Rekabet Anlayışı: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 11(1), 89-106.
- Berikol, B. Z. (2008). Yeni Ekonominin Finansal Krizler Üzerine Etkileri: Türkiye 2000-Şubat 2001 Krizleri. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 12(2), 1-15.
- Bosworth, B. ve Triplett, J. (2001). What’s New About the New Economy?. IT, Economic Growth and Productivity, *Brookings Institution*, 2, 19-30.
- Cornoy, M. (2002). Sustaining the New Economy: Work, Family and Community in the Information Age. *Harvard University Press*, Boston.

- Demircan Siverakli, E. (2008). Yeni Ekonomik Düzendeki Küreselleşme Yerelleşme Bağlamında Belediyelerde Yeni Mali Yönetim Anlayışı. *Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi*, 30, 99-128.
- Doğan, Z. ve Hamşioğlu, A.B. (2002). 2002 Yılına Doğru Yeni Ekonomi Kavramı Üzerine Genel Bir Değerlendirme ve Elektronik Ticaret Kavramı. *1.Ulusal Ekonomi, Bilgi ve Yönetim Kongresi*, 881-892.
- Duman, K. (2004). Yeni Ekonominin Makro Ekonomi Üzerindeki Etkileri. *3.Ulusal Bilgi, Ekonomi, Yönetim Kongresi*, 333-381.
- Durusoy, S. ve Velioğlu, M. (2002). Yeni Ekonomi Kavramına Farklı Bir Bakış: Tekno-Ekonomi ve Elektronik Ticaretin Türkiye Üzerine Yansımaları. *1. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, Kocaeli Üniversitesi, 49-56.
- Erdoğan, S. (2004). İktisat Politikası Uygulamaları Üzerindeki Etkileri Açısından Yeni Ekonomi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 38-48.
- Global Entrepreneurship Monitor. (2020, Eylül). Erişim adresi: <http://www.gemconsortium.org>, Erişim Tarihi: 10.09.2020
- Gordon, J. R. (2000). Does The New Economy Measure up to The Great Inventions of The Past?, *National Bureau of Economic Research, Nber Working Paper Series*, 14(4), 49-74.
- Jalava, J. ve Pohjola, M. (2002). Economic Growth in the New Economy: Evidence from Advanced Economies. *Information Economics and Policy*, 14, 189-210.
- Kaymakçı, O. (2006). *Yeni Ekonomi Rekabet Piyasa ve Ar-Ge*. Nihal Kargı (der.), Bilgi Ekonomisi, Ekin Yayınevi, Bursa.
- Küçükgörkey, A. (2002). Yeni Ekonomi ve Elektronik Ticaret. *1.Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, Kocaeli Üniversitesi, 869-890.
- Nardhaus, W. D. (2001). Productivity Growth and the New Economy. *Nber Working Paper Series 8096 Brookings Institution Press*, 2.
- OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development, (2020, Eylül). Erişim adresi: <http://www.oecd.org>, Erişim Tarihi: 02.09.2020
- Ok, T. S. (2008). Küresel Ekonomi ve Türkiye. *Öneri Dergisi*, 8(29), 103-107.
- Balkanlı, A., Oktay, E., ve Salepçioğlu, A. (2004). Bilgi Toplumunda Yeni Ekonomi ve E-Dönüşüm Stratejileri. *Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı, Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 155-166.
- Özgür, A. (2006). Yeni Ekonominin İktisadi Etkileri Ve İktisat Politikası Üzerine Yansımaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Sarı, Y. (2010). Enflasyonsuz Büyüme ve Yeni Ekonomi Üzerine Bir Analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(32), 106-116.
- Şaf, M.Y. (2015). Bilgi ve İletişim Teknolojileri Sektörünün Makroekonomik Etkileri: Uluslararası Karşılaştırma ve Türkiye Değerlendirmesi. Yayın No: 2918, Uzmanlık Tezi, Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı, Kalkınma Bakanlığı.

- The Global Information Tecnology Report. (2020, Eylül). Erişim adresi: http://www3.weforum.org/docs/Global_IT_Report, Internet Global Report, Erişim Tarihi:06.09.2020. Türedi, S. (2012). Bilgi ve İletişim Teknolojileri Temelinde Yeni Ekonominin Ekonomik Büyümeye Etkisi: Teori, Literatür ve Uygulama. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Türkiye Bilişim Derneği. (2020, Eylül). Erişim adresi: <http://www.tbd.org.tr>, Erişim Tarihi:05.09.2020
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Bilgi ve İletişim Teknolojileri Sektörü Raporu, 2010.
- Uyanık, Y. (2008). Neoliberal Küreselleşme Sürecinde İşgücü Piyasaları. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 209-224.
- Vural Akıncı, B. ve Sabuncuoğlu, A. (2008). Bilgi İletişim Teknolojileri ve Ütopyan Bakış Açısı. *Selçuk İletişim*, 5(3), 5-9.
- Yıldırım, J.G. ve Çevirgen, A. (2019). Kronik Hastalıkların Yönetiminde Kullanılan Bilişim Tabanlı Uygulamalar. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(1): 65-73.
- Yumuşak, G. İ. ve Aydın, M. (2005). Bilgi Kamusal Bir Mal mıdır?. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 104-122.
- Yumuşak, G. İ., Erarslan, C. ve Bayraktar, Y. (2010). *Küreselleşme Sürecinde Yeni Ekonomi ve İktisat Politikaları*. 2.Baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Yürekli, S. (2002). Yeni Ekonominin Yeni Ticaret Biçimi ve Bileşenleri: Elektronik Ticaret, Enformasyon Malları ve E- Para, *1. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, Kocaeli Üniversitesi, 23-34.
- Zeitlin, J. ve Trubek, M. D. (2003). *Governing Work and Welfare in a New Economy*, Oxford University Press, 1st Edition.

